

Juleeventyr

Dansk

Navn: _____

Klasse: _____

Indholdsfortegnelse

Tingseventyr	2
"Grantræet" af H.C. Andersen	3 - 8
Tegneserie	9
Personkarakteristik	10
Besjæling	11
Fortælle tid og fortalt tid	12 - 14
Skriv dit eget tingseventyr	16

Tingseventyr

Gå sammen i par.

Person 1 læser nedenstående genrebeskrivelse op for person 2.

I tingseventyr er karaktererne ting, altså objekter, som ikke normalt er levende. Tingene bliver gjort levende, og de får ofte personlige træk, som passer til den ting, de er.

Et eksempel på dette kunne være H.C. Andersens eventyr "Tepotten", hvor hovedpersonen er en tepotte, som er fin og elegant, og som er meget stolt af at være tepotte. Tepotten har dog en revne, som viser dens skrøbelighed, og det er noget, den skammer sig over.

Tingseventyr har mange af de samme genretræk som andre eventyr, fx

- **Faste vendinger:** fx "der var engang" og "de levede lykkeligt til deres dages ende".
- **Tallet tre:** Der er ofte tre brødre, tre hunde eller tre prøver, der skal klares.
- **Hjem - ud - hjem:** Hovedpersonen starter hjemme, rejser ud i verden og vender til sidst hjem igen.
- **Modsætningspar:** fx god/ond, rig/fattig, lille/stor.
- **To karakterer:** Der optræder næsten altid kun to karakterer ad gangen.
- **Morale:** De fleste eventyr har en morale, altså noget, man kan lære af historien. I "Tepotten" ender tepotten som en blomsterkrukke, og den begynder at værdsætte det liv, der vokser fra den, i stedet for at fokusere på dens fejl og mangler.

Person 1 læser spørgsmålene op et ad gangen, mens person 2 svarer mundtligt på spørgsmålene.

1. Hvordan er tingseventyr anderledes end andre eventyr?
2. Nævn 3 typiske eventyrtræk.
3. Hvad er en morale?

Nu skal du læse tingseventyret "Grantræet" af H.C. Andersen. Derefter skal du arbejde med eventyret.

Ude i skoven stod der sådant et nydeligt grantræ; det havde en god plads, sol kunne det få, luft var der nok af, og rundt om voksede mange større kammerater, både gran og fyr; men det lille grantræ var så ilter med at vokse; det tænkte ikke på den varme sol og den friske luft, det brød sig ikke om bønderbørnene der gik og småsnakkede, når de var ude at samle jordbær eller hindbær; tit kom de med en hel krukke fuld eller havde jordbær trukket på strå, så satte de sig ved det lille træ og sagde: "Nej! Hvor det er nydeligt lille!" Det ville træet slet ikke høre.

Året efter var det en lang stilk større, og året efter igen var det endnu en meget længere; thi på et grantræ kan man altid, efter de mange led, det har, se hvor mange år det har vokset.

"Oh, var jeg dog sådant et stort træ, som de andre!" sukkede det lille træ, "så kunne jeg brede mine grene så langt omkring og med toppen se ud i den vide verden! Fuglene ville da bygge rede imellem mine grene, og når det blæste kunne jeg nikke så fornemt, ligesom de andre der!"

Det havde slet ingen fornøjelse af solskinnet, af fuglene eller de røde skyer, som morgen og aften sejlede hen over det.

Var det nu vinter, og sneen rundt omkring lå gnistrende hvid, så kom tit en hare springende, og satte lige over det lille træ, - oh, det var så ærgerligt! - Men to vintre gik, og ved den tredje var træet så stort, at haren måtte gå uden om det. Oh, vokse, vokse, blive stor og gammel, det var dog det eneste dejlige i denne verden, tænkte træet.

I efteråret kom altid brændehuggerne og fældede nogle af de største træer, det skete hvert år, og det unge grantræ, som nu var ganske godt voksent, skælvede derved, thi de store, prægtige træer faldt med en knagen og bragen til jorden; grenene blev hugget fra, de så ganske nøgne, lange og smalle ud; de var næsten ikke til at kende, men så blev de lagt på vogne, og heste trak dem af sted ud af skoven. Hvor skulle de hen? Hvad forestod dem?

I foråret, da svalen og storken kom, spurgte træet dem: "Ved I ikke, hvor de førtes hen? Har I ikke mødt dem?"

Svalerne vidste ikke noget, men storken så betænkelig ud, nikkede med hovedet og sagde: "Jo, jeg tror det! Jeg mødte mange nye skibe da jeg fløj fra Ægypten; på skibene var prægtige mastetræer, jeg tør sige, at det var dem, de lugtede af gran; jeg kan hilse mange gange, de knejste, de knejste!"

"Oh, var jeg dog også stor nok til at flyve hen over havet! Hvorledes er det egentligt dette hav, og hvad ligner det?"

"Ja det er så vidtløftigt at forklare!" sagde storken, og så gik den.

"Glæd dig ved din ungdom!" sagde solstrålerne; "glæd dig ved din friske vækst, ved det unge liv, som er i dig!"

Og vinden kyssede træet, og duggen græd tårer over det, men det forstod grantræet ikke.

Når det var ved juletid, da blev ganske unge træer fældet, træer som tit ikke engang var så store eller i alder med dette grantræ, der hverken havde rast eller ro, men altid ville af sted; disse unge træer, og de var just de allersmukkeste, beholdt altid alle deres grene, de blev lagt på vogne og heste trak dem af sted ud af skoven.

"Hvorhen skal de?" spurgte grantræet. "De er ikke større end jeg, der var endogså et, der var meget mindre; hvorfor beholder de alle deres grene? Hvor kører de hen?"

"Det ved vi! Det ved vi!" kvidrede gråspurve. "Vi har nede i byen kigget ind ad ruderne! Vi ved, hvor de kører hen! Oh, de kommer til den største glans og herlighed, der kan tænkes! Vi har kigget ind af vinduerne og set at de bliver plantet midt i den varme stue og pyntet med de dejligste ting, både forgyldte æbler, honningkager, legetøj og mange hundrede lys!"

"Og så -?" spurgte grantræet og bævede i alle grene. "Og så? Hvad sker så?"

"Ja, mere har vi ikke set! Det var mageløst!"

"Mon jeg er blevet til for at gå denne strålende vej?" jublede træet. "Det er endnu bedre, end at gå over havet! Hvor jeg lider af længsel! Var det dog jul! Nu er jeg høj og udstrakt, som de andre, der førtes af sted sidste år! - Oh, var jeg alt på vognen! Var jeg dog i den varme stue med al den pragt og herlighed! Og da -? Ja, da kommer noget endnu bedre, endnu skønnere, hvorfor skulle de ellers således pynte mig! Der må komme noget endnu større, endnu herligere -! Men hvad? Oh, jeg lider! Jeg længes! Jeg ved ikke selv, hvorledes det er med mig!"

"Glæd dig ved mig!" sagde luften og sollyset; "glæd dig ved din friske ungdom ude i det fri!"

Men det glædede sig slet ikke; det voksede og voksede, vinter og sommer stod det grønt; mørkegrønt stod det; folk, som så det, sagde: "Det er et dejligt træ!" og ved juletid blev det fældet først af alle. Øksen huggede dybt igennem marven, træet faldt med et suk hen ad jorden, det følte en smerte, en afmagt, det kunne slet ikke tænke på nogen lykke, det var bedrøvet ved at skilles fra hjemmet, fra den plet, hvor det var skudt frem; det vidste jo, at det aldrig mere så de kære gamle kammerater, de små buske og blomster rundt om, ja måske ikke engang fuglene. Afrejsen var slet ikke noget behageligt.

Træet kom først til sig selv, da det i gården, afpakket med de andre træer, hørte en mand sige: "Det dér er prægtigt! Vi bruger ikke uden det!"

Nu kom to tjenere i fuld stads og bar grantræet ind i en stor, dejlig sal. Rundt om på væggene hang portrætter, og ved den store flisekakkelovn stod store kinesiske vaser med løver på låget; der var gyngestole, silkesofaer, store borde fulde af billedbøger, og med legetøj for hundrede gange hundrede rigsdaler - i det mindste sagde børnene det. Og grantræet blev rejst op i en stor fjerding, fyldt med sand, men ingen kunne se, at det var en fjerding, thi der blev hængt grønt tøj rundt om, og den stod på et stort broget tæppe. Oh, hvor træet bævede! Hvad ville der dog ske? Både tjenere og frøkener gik og pyntede det. På en gren hang de små net, udklippet af kulørt papir; hvert net var fyldt med sukkergodt; forgylde æbler og valnødder hang, som om de var vokset fast, og over hundrede røde, blå og hvide smålys blev stukket fast i grenene. Dukker, der så livagtig ud som mennesker, - træet havde aldrig set sådanne før - svævede i det grønne, og allerøverst oppe i toppen blev sat en stor stjerne af flitterguld; det var prægtigt, ganske mageløst prægtigt.

"I aften," sagde de alle sammen, "i aften skal det stråle!"

"Oh!" tænkte træet, "var det dog aften! Var bare lysene snart tændt! Og hvad mon da sker? Mon der kommer træer fra skoven og ser på mig? Mon gråspurvener flyver ved ruden? Mon jeg her vokser fast og skal stå pyntet vinter og sommer?"

Jo, det vidste god besked; men det havde ordentligt barkepine af bare længsel, og barkepine er lige så slem for et træ, som hovedpine for os andre.

Nu blev lysene tændt. Hvilken glans, hvilken pragt, træet bævede i alle grene derved, så at et af lysene stak ild i det grønne; det sved ordentligt.

"Gud bevare os!" skreg frøkenerne og slukkede i en hast.

Nu turde træet ikke engang bæve. Oh, det var en gru! Det var så bange for at tabe noget af al sin stads; det var ganske fortumlet i al den glans, - og nu gik begge fløjdøre op, og en mængde børn styrtede ind, som om de ville vælte hele træet; de ældre folk kom besindige bag efter; de små stod ganske tavse, - men kun et øjeblik, så jubledes de igen så at det rungede efter; de dansede rundt om træet, og den ene present efter den anden blev plukket af.

"Hvad er det, de gør?" tænkte træet. "Hvad skal der ske?" Og lysene brændte lige ned til grenene, og eftersom de brændte ned, slukkede man dem, og så fik børnene lov til at plyndre træet. Oh, de styrtede ind på det, så at det knagede i alle grene; havde det ikke ved snippen og guldstjernen været bundet fast til loftet, så var det styrtet om.

Børnene dansede rundt med deres prægtige legetøj, ingen så på træet uden den gamle barnepige, der gik og tittede ind imellem grenene, men det var bare for at se, om der ikke var glemt endnu en figen eller et æble.

"En historie! En historie!" råbte børnene og trak en lille tyk mand hen imod træet, og han satte sig lige under det, "for så er vi i det grønne," sagde han, "og træet kan have besynderligt godt af at høre med! Men jeg fortæller kun én historie. Vil I høre den om Ivede-Avede eller den om Klumpe-Dumpe, som faldt ned af trapperne og kom dog i højsædet og fik prinsessen!"

"Ivede-Avede!" skreg nogle, "Klumpe-Dumpe!" skreg andre; der var en råben og skrigen, kun grantræet tav ganske stille og tænkte: "Skal jeg slet ikke med, slet ikke gøre noget!" det havde jo været med, havde gjort hvad det skulle gøre.

Og manden fortalte om "Klumpe-Dumpe der faldt ned af trapperne og kom dog i højsædet og fik prinsessen." Og børnene klappede i hænderne og råbte: "Fortæl! Fortæl!" De ville også have "Ivede-Avede," men de fik kun den om "Klumpe-Dumpe." Grantræet stod ganske stille og tankefuld, aldrig havde fuglene ude i skoven fortalt sligt. "Klumpe-Dumpe faldt ned af trapperne og fik dog prinsessen! Ja, ja, således går det til i verden!" tænkte grantræet og troede at det var virkeligt, fordi det var sådan en net mand, som fortalte. "Ja, ja! Hvem kan vide! Måske falder jeg også ned af trapperne og får en prinsesse!" og det glædede sig til næste dag at blive klædt på med lys og legetøj, guld og frugter.

"I morgen vil jeg ikke ryste!" tænkte det. "Jeg vil ret fornøje mig i al min herlighed. I morgen skal jeg igen høre historien om "Klumpe-Dumpe" og måske den med om "Ivede-Avede."" Og træet stod stille og tankefuld den hele nat.

Om morgnen kom karl og pige ind.

"Nu begynder stadsen igen!" tænkte træet, men de slæbte det ud af stuen, op ad trappen, ind på loftet, og her, i en mørk krog, hvor ingen dag skinnede, stillede de det hen. "Hvad skal det betyde!" tænkte træet. "Hvad mon jeg her skal bestille? Hvad mon jeg her skal få at høre?" og det hældede sig op til muren og stod og tænkte og tænkte. – Og god tid havde det, thi der gik dage og nætter; ingen kom herop, og da der endelig kom nogen, så var det for at stille nogle store kasser hen i krogen; træet stod ganske skjult, man skulle tro, at det var rent glemt.

"Nu er det vinter derude!" tænkte træet. "Jorden er hård og dækket med sne, menneskene kan ikke plante mig; derfor skal jeg nok her stå i læ til foråret! Hvor det er velbetænkt! Hvor dog menneskene er gode! - Var her kun ikke så mørkt og så skrækkeligt ensomt! - Ikke engang en lille hare! - Det var dog så artigt der ude i skoven, når sneen lå, og haren sprang forbi; ja, selv da den sprang hen over mig, men det holdt jeg ikke af dengang. Her oppe er dog skrækkeligt ensomt!"

"Pi, pi!" sagde en lille mus i det samme og smuttede frem; og så kom der nok en lille. De snusede til grantræet og smuttede mellem grenene på det.

"Det er en gruelig kulde!" sagde de små mus. "Ellers er her velsignet at være! Ikke sandt, du gamle grantræ?"

"Jeg er slet ikke gammel!" sagde grantræet, "der er mange, der er meget ældre end jeg!"

"Hvor kommer du fra?" spurgte musene, "og hvad ved du?" de var nu så grueligt nysgerrige. "Fortæl os dog om det dejligste sted på jorden! Har du været der? Har du været i spisekammeret, hvor der ligger oste på hylderne og hænger skinker under loftet, hvor man danser på tællelys, og går mager ind og kommer fed ud!"

"Det kender jeg ikke!" sagde træet, "men skoven kender jeg, hvor solen skinner, og hvor fuglene synger!" og så fortalte det alt fra sin ungdom, og de små mus havde aldrig før hørt sådant noget, og de hørte sådan efter og sagde: "Nej, hvor du har set meget! Hvor du har været lykkelig!"

"Jeg!" sagde grantræet og tænkte over, hvad det selv fortalte; "ja, det var, i grunden, ganske morsomme tider!" - men så fortalte det om juleaften, da det var pyntet med kager og lys.

"Oh!" sagde de små mus, "hvor du har været lykkelig, du gamle grantræ!"

"Jeg er slet ikke gammel!" sagde træet, "det er jo i denne vinter, jeg er kommet fra skoven! Jeg er i min allerbedste alder, jeg er bare sat i væksten!"

"Hvor du fortæller dejligt!" sagde de små mus, og næste nat kom de med fire andre småmus, der skulle høre træet fortælle, og jo mere det fortalte, desto tydeligere huskede det selv alt og syntes: "Det var dog ganske morsomme tider! Men de kan komme, de kan komme! Klumpe-Dumpe faldt ned af trapperne og fik dog prinsessen, måske jeg kan også få en prinsesse," og så tænkte grantræet på sådant et lille nydeligt birketræ, der voksede ude i skoven, det var for grantræet en virkelig dejlig prinsesse.

"Hvem er Klumpe-Dumpe?" spurgte de små mus. Og så fortalte grantræet hele eventyret, det kunne huske hvert evige ord; og de små mus var færdige ved at springe op i toppen på træet af bare fornøjelse. Næste nat kom der mange flere mus, og om søndagen endogså to rotter; men de sagde, at historien var ikke morsom, og det bedrøvede de små mus, thi nu syntes de også mindre om den.

"Kan De kun den ene historie?" spurgte rotterne.

"Kun den ene!" svarede træet, "den hørte jeg min lykkeligste aften, men dengang tænkte jeg ikke på, hvor lykkelig jeg var!"

"Det er en overmåde dårlig historie! Kan De ingen med flæsk og tællelys? Ingen spisekammerhistorier?"

"Nej!" sagde træet.

"Ja, så skal De have tak!" svarede rotterne og gik ind til deres.

De små mus blev til sidst også borte, og da sukkede træet: "Det var dog ganske rart, da de sad omkring mig de vævre småmus og hørte, hvad jeg fortalte! Nu er også det forbi! - Men jeg skal huske at fornøje mig, når jeg nu tages frem igen!"

Men når skete det? - Jo! det var en morgenstund, da kom der folk og rumsterede på loftet; kasserne blev flyttet, træet blev trukket frem; de kastede det rigtignok lidt hårdt mod gulvet, men straks slæbte en karl det hen imod trappen, hvor dagen skinnede.

"Nu begynder livet igen!" tænkte træet; det følte den friske luft, den første solstråle, - og nu var det ude i gården. Alt gik så gesvindt, træet glemte rent at se på sig selv, der var så meget at se rundt om. Gården stødte op til en have, og alt blomstrede derinde; roserne hang så friske og duftende ud over det lille rækværk, lindetræerne blomstrede, og svalerne fløj om og sagde "kvirre-virre-vit, min mand er kommet!" men det var ikke grantræet, de mente.

"Nu skal jeg leve!" jublede det og bredte sine grene vidt ud; ak, de var alle visne og gule; det var i krogen mellem ukrudt og nælder, at det lå. Guldpapirstjernen sad endnu oppe i toppen og glimrede i det klare solskin.

I gården selv legede et par af de lystige børn, der ved juletid havde danset om træet og været så glade ved det. En af de mindste fór hen og rev guldstjernen af.

"Se, hvad der sidder endnu på det ækle, gamle juletræ!" sagde han og trampede på grenene, så de knagede under hans støvler.

Og træet så på al den blomsterpragt og friskhed i haven, det så på sig selv, og det ønskede, at det var blevet i sin mørke krog på loftet; det tænkte på sin friske ungdom i skoven, på den lystige juleaften og på de små mus, der så glade havde hørt på historien om Klumpe-Dumpe.

"Forbi! forbi!" sagde det stakkels træ. "Havde jeg dog glædet mig, da jeg kunne! forbi! forbi!"

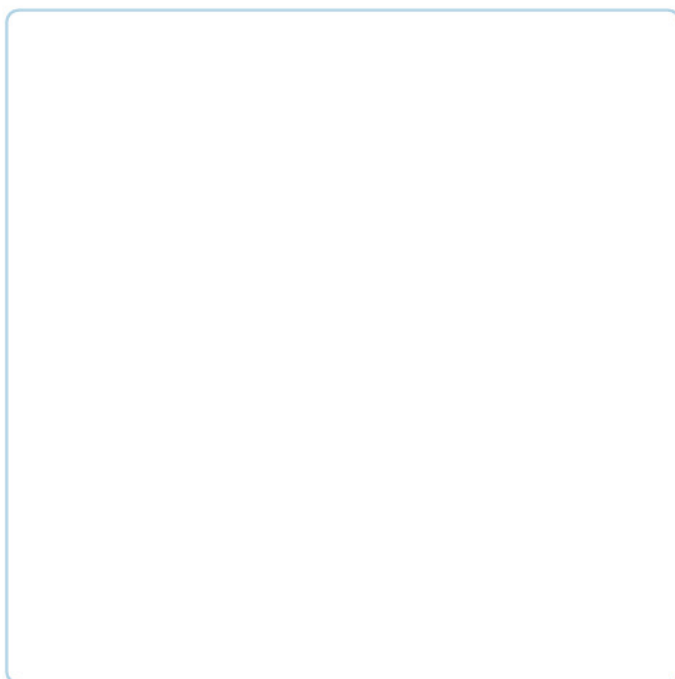
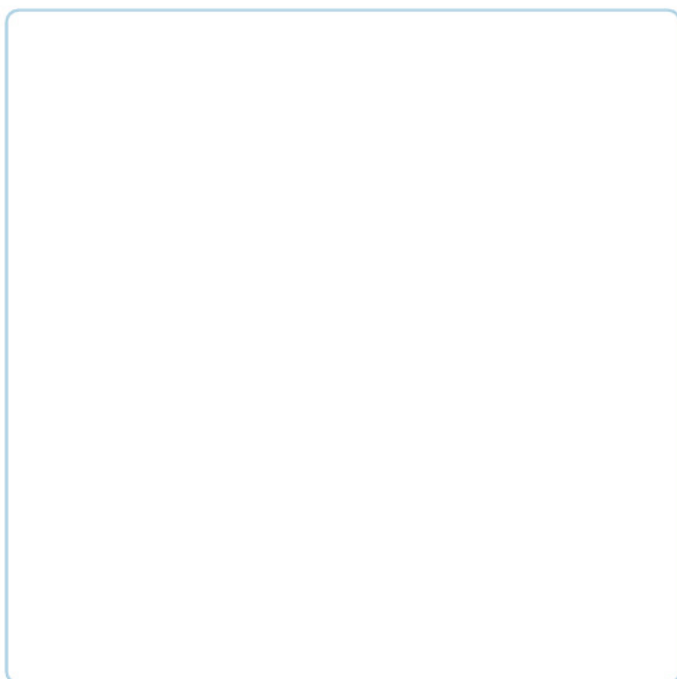
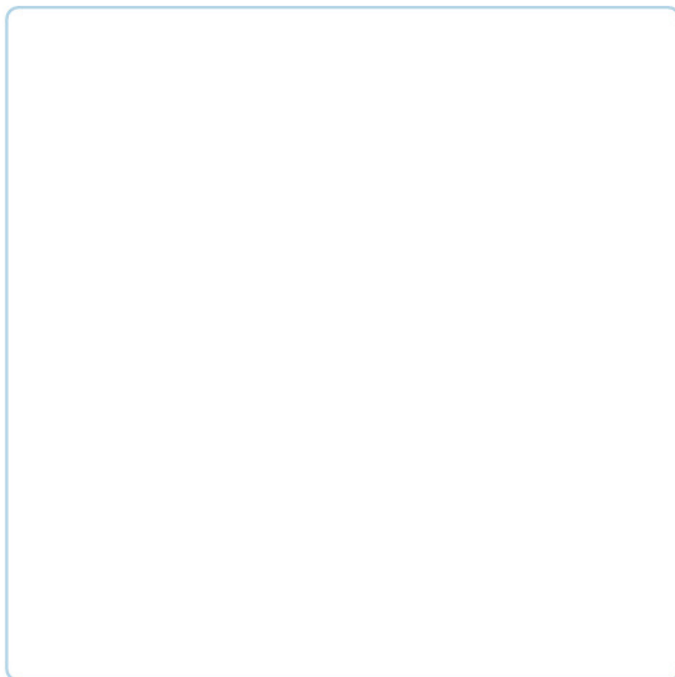
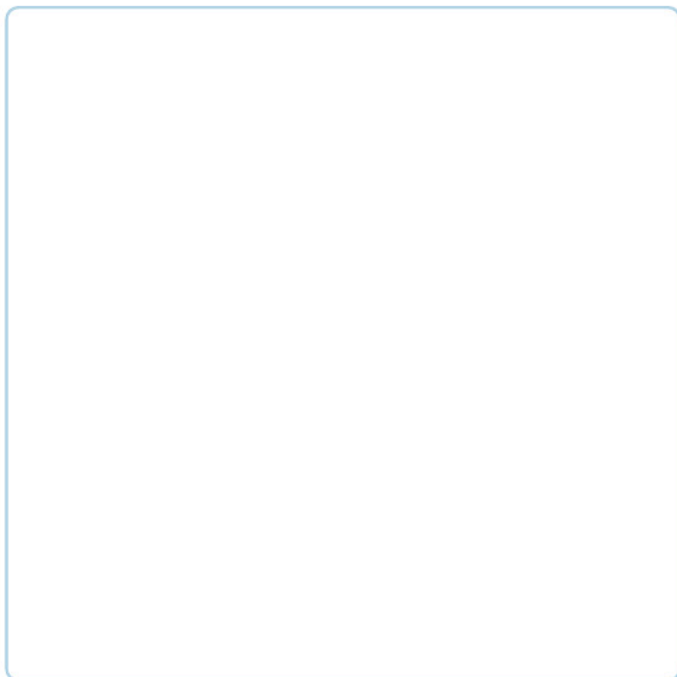
Og tjenestekarlen kom og huggede træet i små stykker, et helt bundt lå der; dejligt blussede det op under den store bryggerkedel; og det sukkede så dybt, hvert suk var som et lille skud; derfor løb børnene, som legede, ind og satte sig foran ilden, så ind i den og råbte: "Pif! Paf!" Men ved hvert knald, der var et dybt suk, tænkte træet på en sommerdag i skoven, en vinternat derude, når stjernerne skinnede; det tænkte på juleaften og Klumpe-Dumpe, det eneste eventyr, det havde hørt og vidste at fortælle, og så var træet brændt ud.

Drengene legede i gården, og den mindste havde på brystet guldstjernen, som træet havde båret sin lykkeligste aften; nu var den forbi, og træet var forbi og historien med; forbi, forbi, og det bliver alle historier!

Opgave 1: Lav en tegneserie til "Grantræet".

Udvælg det vigtigste fra eventyret, så din tegneserie kun fylder 4 billeder.

Opgave 2: Lav en personkarakteristik af grantræet.

Opgave 3: Hvordan har grantræet det med sin alder?

Besjæling

I tingseventyr vil der altid være besjæling. Besjæling betyder, at enten dyr eller ting i naturen bliver tillagt nogle menneskelige egenskaber, som om de havde en menneskelig sjæl. Det er en besjæling, når fx et dyr kan tale, grine og græde, hvilket ellers kun mennesker kan.

Opgave 4: Find eksempler i eventyret, hvor der sker en besjæling af enten dyr eller ting i naturen.

Opgave 5: Grantræet møder mange væsener i løbet af sit liv. Hvordan opfører de sig over for grantræet?

Fortælle tid og fortalt tid

I eventyr og andre fiktionstekster kan man skelne mellem fortælle tid og fortalt tid.

Fortælle tiden er den tid, det tager for forfatteren at fortælle sin historie. I en fortælling, der strækker sig over mange sider, er fortælle tiden lang. Det kan være, hvis forfatteren bruger mange beskrivelser af personer og steder, eller hvis der er mange samtaler mellem personerne i fortællingen. Fortælle tiden er kort, hvis forfatteren på få sider beskriver et helt livsforløb, så der fx er flere måneder af en persons liv, som man ikke hører om.

Fortalt tid dækker over, hvor lang tid selve handlingen forløber over. I en roman strækker den fortalte tid sig tit over lang tid som et helt livsforløb, mens et digt ofte kun strækker sig over et kort øjeblik. Den fortalte tid dækker også over, på hvilken historisk tid handlingen foregår.

Opgave 6: Lav en tidslinje over begivenhederne i fortællingen.

Opgave 6a: Hvad viser tidslinjen om den fortalte tid?

Opgave 6b: Hvor lang tid strækker fortællingen sig over?

Opgave 6c: På hvilken historisk tid tror du, at fortællingen foregår? Hvor kan du se det?

Opgave 7: Er fortælleiden kort eller lang? Begrund dit svar.

Opgave 8: Hvilken betydning har juleaften for grantræet?

Opgave 9: Hvad er eventyrets morale?

Opgave 10: Gå sammen i par.

- Diskutér, hvad I forstår ved ordet pessimisme. I kan fx slå det op i en ordbog. Skriv betydningen ned.
- Er "Grantræet" et pessimistisk eventyr? Begrund jeres svar.

Nu skal du skrive dit eget tingseventyr. Tingseventyret skal samtidig kunne fungere som et juleeventyr ligesom "Grantræet". Du kan skrive dit eventyr i et dokument på computer.

Overvej følgende, inden du går i gang med dit eventyr:

- Hvilken ting kan være hovedkarakteren i et juletingseventyr?
- Hvilke problemer/konflikter kan der opstå for tingen?
- Hvilken personlighed passer til tingen?
- Hvad skal moralen være?

Du kan eventuelt bruge et af forslagene herunder.

Julestjernen

Stjernen har prydet toppen af juletræet med udsigt over hele stuen år efter år. En dag kommer faren hjem med en endnu større julestjerne, som kan blinke i forskellige farver, og den gamle stjerne bliver afleveret i en genbrugsbutik. Hvor mon den havner nu?

Genbrugsgaven

Bamsen har det godt og har været hos familien i årevis. En dag bliver den pakket ind og lagt under juletræet. Hvad sker der med den nu?

Grenen

Sneen er ved at smelte, og grenen er bange for, at den ikke længere vil have et formål. Lige inden sneen er helt væk, bliver den samlet op af en due, som flyver væk med den. Hvor mon duen flyver hen?